

Kjer se prepletata ljubezen in vojna

- Ciper je leži nedaleč od turške obale in ni zgolj eden izmed številnih otokov vzhodnega Sredozemlja
- Ko stopiš nanj, vstopiš v deželo mitov in živopisne preteklosti
- Po izročilu se je Afrodita rodila iz morske pene ob obali Cipra

Tekst in fotografije: **Iztok Bončina**

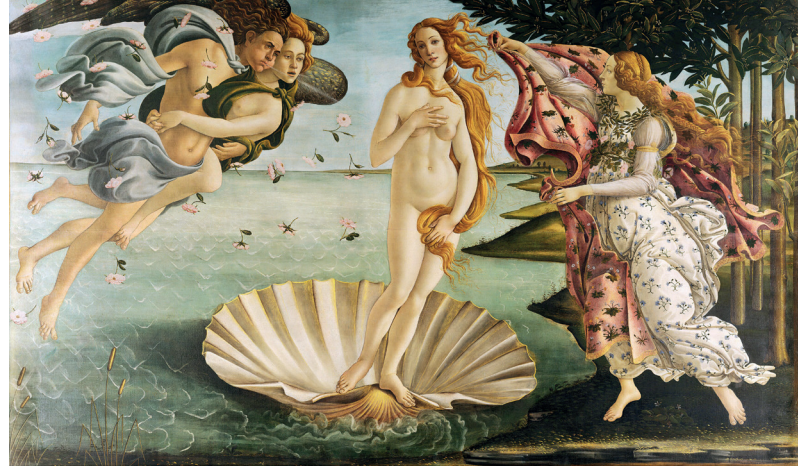
Če se boste tu in tam ozrli v jasno, z zvezdami posuto nebo, boste pogosto zagledali zelo svetlo »zvezdo«, ki po siju prekaša vse druge. Ta ne pripada kateremu izmed neštetihih sonc naše galaksije, temveč planetu Veneri. Antična domišljija pa tudi močna vera v bogove je botrovala številnim imenom, ki so jih stari Grki in Rimljani nadeli tako ozvezdjem kot planetom našega Osončja. Poleg Venere tako okrog Sonca krožijo še Merkur, Mars, Jupiter, Saturn, Uran in Neptun, tudi Pluton lahko dodamo, čeprav uradno ni več planet.

A najsvetlejša in najpogostejše občudovana je osta(ja)la Venera. Rimljani so tako poimenovali grško boginjo Afrodito, ki je nosila še mnoga druga imena. Že v zlati dobi grške civilizacije so jo častili tako moški kot ženske, njene številne vloge in naloge pa so bile vedno sprejete z velikim spoštovanjem. Afrodita je bila boginja lepote, privlačnosti, užitka in ljubezni, hkrati pa tudi spolnosti, strasti, poželenja, plodnosti in materinstva. Po izročilu je prvič stopila na zemeljska tla na otoku Ciper.

Ciper je otok, ki je velik le za slabo polovico Slovenije, leži nedaleč od turške obale in ni zgolj eden izmed številnih otokov vzhodnega Sredozemlja. Ko stopiš nanj, vstopiš v deželo mitov in živopisne preteklosti, tako prepletene, da se vanjo včasih zapletejo celo vrhunski zgodovinarji.

Prvi naseljenci, starodavni lovci in nabiralci, so na Ciper prišli že pred približno 13.000 leti, ko so otok še naseljevali pritlikavi povodni konji in pritlikavi sloni. V naslednjih tisočletjih so si strme soteske, planote in kamnite obale Cipra izmenjevali Minojci, Mikenci, Asirci, Egipčani, Perzijci, Rimljani, Bizantinci, križarji, Benečani, Osmani, Britanci in še kdo bi se našel.

Danes pa Ciper s svojimi čudovitimi plažami, gostoljubnimi domačini, kristalno čistim morjem, obilico sonca in starodavnimi mesti, kot sta Pafos in Kurion, privablja turiste z vsega sveta. Že v antičnih časih je bil znan tudi po bogatih nahajališčih bakra, ki je imel pomembno vlogo v njegovem gospodarskem razvoju in mu je po svetleči kovini dal tudi ime – Cuprum.

Botticellijevo Rojstvo Venere prikazuje rojstvo boginje ljubezni in lepote – Venera so Rimljani poimenovali grško boginjo Afrodito.

Zato ni presenetljivo, da so starodavni snovalci in pripovedovalci mitov in legend izbrali prav slikoviti Ciper za rojstni kraj ene najpriljubljenejših boginj, Afrodite. Njeno čaščenje se ni začelo v stari Grčiji, temveč naj bi bil njen kult povezan s starejšo boginjo Astarto, ki je kasneje postala znana kot semitska boginja Ištar. Afroditino življenje, ki je bilo precej razvpito in provokativno, se je začelo na prav poseben način. Čeprav so tudi rojstva drugih olimpijskih bogov prepletena z nenavadnimi dogodki (Atena se je npr. rodila iz Zevsove glave), njeno spočetje priča o prav svojevrstni antični domišljiji.

Prihod Afrodite

Obstajata vsaj dve različici njenega prihoda na svet, a najbolj priljubljena grška zgodba se glasi nekako takole. Na začetku časov, ko so bogovi še oblikovali svet, je vladal mogočni Uran, bog neba. Bil je krut in neusmiljen vladar, ki je svoje otroke, titane, tlačil globoko v notranjost Zemlje, da ga ne bi ogrozili. Njegova žena in mati Zemlja, Gaja, tega ni več mogla prenašati, zato je v zaroto zvabila svojega najmlajšega sina, pametnega, zvitega in pogumnega Kronosa.

Teater v Kurionu je eno najpomembnejših arheoloških najdišč na Cipru, ki leži na robu starodavnega mesta. Teater je bil zgrajen konec 2. stoletja pr. n. št. V začetku 3. stoletja n. št. je bil spremenjen v areno za boje z divjimi živalmi, vendar je na koncu stoletja spet prevzel svojo prvotno vlogo gledališča.

Ciper se ponaša z značilno sredozemsko pokrajino. Obale so razgibane, drevje je redko, morski zalivi in plaže pa romantični, vendar pogosto pozidani z velikimi hotelskimi kompleksi.

Afroditina skala je ena večjih znamenitosti na Cipru. Povezana je z legendo o rojstvu boginje Afrodite. Boginja ljubezni in lepote se je rodila iz morske pene prav tukaj in nato stopila na obalo Cipra. Po legendi boste pridobili večno mladost in ljubezen, če trikrat zaplavate okoli skale.

Pod plaščem noči je Kronos s srpom, ki mu ga je dala Gaja, napadel svojega očeta. Z enim samim odločnim zamahom mu je odrezal njegov moški ponos, ga kastriral in njegova odsekana moda vrgel v širo morje. Ko so padla v globoke vode, so se valovi prebudili in spenili od božanske energije. Bela morska pena se je začela vrtinčiti, se zgoščevati in oblikovati in iz nje se je počasi dvignila božanska postava boginje Afrodite.

Njena koža je sijala kot zora, lasje so se lesketali kot zlate niti sonca, njen pogled pa je bil mehak, a obenem zapeljiv. Morje jo je nežno nosilo naprej, dokler ni prispela na obalo Cipra. Tam so jo pričakale Hore, boginje letnih časov, in jo ovile v fine tkanine ter okrasile z najlepšimi cvetovi. Ko je Afrodita stopila na kopno, je vsaka bilka pognala cvet, vsak veter je zapel pesem, in vsako srce, ki jo je uzrlo, je začelo hitreje biti.

Poklon boginji

V morju je pravzaprav nastalo tudi ime te antične zapeljivke, kajti grška beseda za peno je *aphros*. Podajte se na izlet v Firence in si v veličastni galeriji Uffizi oglejte sliko Rojstvo Venere, izjemno umetnino slikarja Sandra Botticcelija. Za ogled najslavnejše kiparske upodobitve Afrodite oziroma Venere pa je treba obiskati galerijo Louvre v Parizu. Tam boste našli čarobni, legendarni kip Miloške Venere, ki so ga našli na grškem otoku Milos.

Če pa bi se želeli pokloniti sami boginji in ji zaupati svoje morebitne ljubezenske in hm, erotične težave, lahko to naredite na Cipru. Podjetni Ciprčani zelo natančno vedo, kje je lepota iz morske pene prvič stopila na trdna tla. To naj bi se zgodilo pri kraju Petra tou Romiou, slikoviti obali blizu mesta Pafos na jugozahodni obali Cipra. Območje je znano tudi kot Afroditina skala in je eden izmed najbolj znamenitih in obiskanih mitoloških krajev na otoku.

A pozor, tudi otok Kitira blizu Peloponeza se poteguje za prvenstvo in je dokaj resen kandidat za Afroditino rojstvo. A Kitire na Cipru, zavoljo ljubega miru, raje ne omenjajte. Vsekakor je nekaj velikih skal blizu obale čudovita naravna znamenitost. Velja tudi izročilo, da če trikrat zaplavate okrog njih, boste večno mladi in lepi, morda pa se vas bo boginja tudi usmilila in vam ozdravila srčne tegobe.

Z vrha stolpa Shacolas v Nikoziji se odpira panoramski razgled. Na jugu vidimo živahne ulice grškega dela mesta, proti severu pa pogled sega do meje in turškega dela Cipra s prepoznavnim minaretom mošeje Selimiye. Ob jasnem vremenu se vidi na obzorju do gore Pentadaktilos.

Ko pride na oblast boginja ljubezni ...

Z znamenitim rojstvom pa se miti in legende o Afroditi ne končajo, ravno nasprotno, prelepa boginja je postala ena glavnih junakinj med grškimi bogovi, vsaj kar se tiče zakonske nezvestobe, menjava ljubimcev, tako nebeških kot zemeljskih, poznamo pa jo tudi

po precejšnjem številu dokaj slavnih otrok. V grški mitologiji je bil prvi mož boginje Afrodite Hefajst, bog ognja in kovaštva. Po eni različici mita ga je Zevs prisilil v zakon z Afrodito, da bi preprečil spore med bogovi, saj so si jo mnogi želeli za ženo. Kljub poroki Afrodita ni bila zvesta Hefajstu in je imela razmerja z drugimi bogovi, najbolj razvpito z Aresom, bogom vojne, ki so mu stari Rimljani pravili Mars.

Ko je Hefajst izvedel za njuno afero, ju je osramotil pred vsemi bogovi Olimpa. S svojo izjemno kovaško spretnostjo je izdelal nevidno, neuničljivo kovinsko mrežo ter jo nastavil nad Afroditino posteljo. Ko sta se Afrodita in Ares predala postelnim užitek, se je mreža sprožila in ju ujela v sramotnem položaju. Po tem dogodku je Afrodita zapustila Hefajsta in nadaljevala zvezo z Aresom, s katerim je imela več otrok.

Na Cipru najdemo osupljive visoke klife z belimi stenami, ki se ob sončnem zahodu obarvajo v zlate odtenke. Dvigajo se visoko nad morjem, ob njihovem vznožju pa pogosto naletimo na morske jame, ki so priljubljena točka za plavanje in raziskovanje s kajakom.

Med bolj priljubljene naravne znamenitosti na Cipru se uvršča soteska Avakas na polotoku Akamas. Ta spektakularna naravna tvorba je nastala skozi tisočletja, ko je voda postopoma oblikovala apnenčaste stene, ki danes segajo tudi do 30 metrov visoko.

Potomci radožive Afrodite

Njen najbolj slaven potomec je bil Eros, bog ljubezni, prav tisti deček s krili, ki proži puščice ljubezni v naša srca. Čeprav ime njune hčerke Harmonije pogosto izgovarjamo, pa marsikdo ne ve, da je bila to boginja, ki je poosebljala skladnost in mir, zlasti v zakonu in družbenih odnosih. Simbolizirala je združitev dveh nasprotij, ljubezni in vojne. Znana sta tudi Fobos, bog strahu, in njegov brat Deimos, bog groze. Po njima so v sodobnem času prav prikladno imenovali dve manjši luni planeta Mars. S tem pa pomembnih potomcev Afrodite še ni konec. Dvospolni osebi, pri kateri se hkrati pojavijo moški in ženski spolni znaki, pravimo hermafrodit. V grški mitologiji je bil Hermafrodit sin Afrodite in boga Hermesa. V lepega mladeniča se je zaljubila vodna nimfa Salmakide. Ko se je prišel Hermafrodit okopat v njeno jezerce, ga je nimfa objela in prosila bogove, naj ju nikoli ne ločijo. Tako je Hermafrodit postal bitje, ki je združevalo značilnosti obeh spolov. Tudi Enej, v grško-rimski mitologiji slaven trojanski junak, je bil sin Afrodite in trojanskega plemiča Anhiza. Enej je v rimski mitologiji dobil posebno vlogo, predvsem kot prednik Romula in Rema, ustanovitelja Rima. Ne nazadnje je Afrodita tudi kriva za trojansko vojno, saj je Parisu obljubila Heleno, najlepšo žensko na svetu, zaradi katere so se pozneje številni vojščaki spopadli pred Trojo.

Afroditina skala in afrodiziak

Če vam pri vaših ljubezenskih težavah ne bo pomagal obisk Cipra in plavanje okrog Afroditine skale, lahko kot zadnjo rešitev poskusite tudi kakšno posebno jed ali pijačo, ki vam bo dala izredno moč in povečala poželjenje oziroma vzpodbudila libido. Tudi takšnim snovem je dala svoj blagoslov neuničljiva Afrodita in jih po njej imenujemo afrodiziak.

Afrodita tako še danes ostaja na Cipru najpomembnejši simbol antičnih časov. Arheološke izkopanine na številnih mestih po otoku

nam pričajo, da so jo resnično častili na vseh koncih in krajih. Eno najstarejših svetišč, posvečenih Afroditi, se nahaja v vasi Kuklia, le nekaj minut vožnje iz sodobnega Pafosa. Ustanovili so ga že okoli 12. stoletja pr. n. št., nedaleč od legendarne skale, kjer naj bi boginja prišla iz morja na kopno. Zaradi svojega pomena in arhitekture je bila Kuklia leta 1980 vpisana na Unescov seznam svetovne dediščine.

Na južni obali Cipra, blizu mesta Limasol, je tudi Amathus, pomembno romarsko središče, ki je bilo v antičnem obdobju eno glavnih mest, kjer so častili Afrodito. Sledi Afroditinega čaščenja so našli tudi v mestu Larnaka, nekoč imenovanem Kition. Po svoje jo

Mozaiki iz Pafosa so znani po izjemnih detajlih, čudoviti izdelavi, harmoničnih barvah in mojstrsko prikazanih figurah. Najlepši so v Hiši Ajona, kjer osrednji del mozaika prikazuje tekmovalstvo med Kasiopejo, etiopsko kraljico in Andromedino materjo, ter Nereidami, morskimi boginjami. Bogovi so presodili, da je najlepša kraljica.

danes pravzaprav častijo praktično povsod po Cipru, kajti skoraj v vsaki vasi boste odkrili kakšno turistično naselje, hotel, restavracijo, gostilno ali pa vsaj majhno vaško kavarnico, ki se kiti z Afroditinim imenom.

V romantičnih tolmunih ...

Na Cipru ne manjka jezer, potokov in studencev, zato so tudi ta vodna zajetja podlegla Afroditinemu čaru. Boginja ljubezni je očitno z veseljem uživala v osvežujoči, kristalno čisti vodi, seveda najraje v prijetni družbi. Nedaleč od vasi Kili, severno od Pafosa, naj bi se v romantičnih tolmunih pogosto srečevala in ljubila s prelepim Adonisom, enim izmed svojih številnih ljubimcev.

Še bolj znane pa so t. i. Afroditine kopeli, hladni tolmeni na območju polotoka Akamas na severozahodu otoka. Po legendi jo je tudi tu obiskoval Adonis, ko se je med lovom ustavil, da bi si potešil žejo. Pravijo, da kopanje v teh vodah prinaša večno mladost in srečo v ljubezni. Glede na to, da je tolmun danes precej zaraščen in voda ne ravno kristalno bistra, sem s težkim srcem sklenil, da se bom raje postaral in se sprijaznil z minljivostjo ljubezni. Kasneje pa sem ugotovil, da smo sodobni obiskovalci za večno mladost dandanes itak prikrajšani, kajti kopanje v Afroditinih kopelih je prepovedano.

Ko prevlada bog vojne

20. julija leta 1974, ob 5.45, je prebivalce Nikozije prebudil odmev bombnih eksplozij. Turška vojska je z napadom in bombardiranjem nikozijskega letališča začela vojaško operacijo, ki je sledila skoraj petnajstletnemu sporu med grškimi in turškimi Ciprčani.

Leta 1960 je Ciper postal neodvisen od britanske vladavine, grški in turški Ciprčani pa so razglasili skupno državo s prestolnico v Nikoziji. A že novembra 1963 so se odnosi med skupnostma močno zaostрили, ker je predsednik Makarios III. poskušal spremeniti ustavo in zmanjšati politične pravice turške manjšine. Turški Ciprčani so se uprli, kar je privedlo do krvavega božičnega konflikta, ki je zahteval več sto žrtev na obeh straneh. Že takrat sta se skupnosti neuradno ločili na sever in jug, številni turški Ciprčani pa so se umaknili v turško četrt Nikozije.

V Hiši Dioniza, rimske vile iz 2.–4. stoletja n. št. znotraj Arheološkega parka Pafos, se nahaja zanimiv mozaik tigra. Mozaik je del večje kompozicije z lovskimi prizori.

Napetosti so dosegle vrhunec 15. julija 1974, ko je grška vojaška hunta izvedla državni udar z namenom priključitve Cipra Grčiji. Le nekaj dni pozneje, 20. julija, je turška vojska izvedla invazijo in v nekaj tednih zavzela 37 % otoka, vključno s severnim delom Nikozije. To ozemlje ostaja pod turškim nadzorom še danes. Turški Ciprčani so sprva razglasili Turško federativno državo Ciper, ki so jo leta 1983 preimenovali v Turško republiko Severni Ciper (TRNC). Kljub temu to samooklicano državo priznava le Turčija, medtem ko jo mednarodna skupnost še naprej obravnava kot del Republike Ciper.

Za mnenje o sožitju ciprskih Grkov in Turkov sem pobral gospoda Pambosa, lastnika manjšega hotela v simpatični vasi Polis, nedaleč od Afroditinih kopeli. Gospod Pambos je svetovljan, nekaj let je živel tudi v Južni Afriki. Nekoliko se je zamislil in mi odkrito pojasnil, kaj si misli o teh zapletenih odnosih: »Seveda, skozi zgodovino je na otoku prihajalo do sporov in celo nasilja, zlasti v obdobjih osmanske vladavine. A preprosti ljudje, ribiči, delavci, kmetje in pridelovalci oljčnega olja, smo večinoma živeli v miru. Skrbeli smo za svoje vsakdanje življenje, saj je pogosto vladala huda revščina in ni bilo pomembno, ali je tvoj sosed Grk ali Turk. Vsak je molil svojega boga, in če potuješ po otoku, boš povsod našel tako pravoslavne cerkve

Najvišje pogorje na Cipru je gorovje Trodos. Nahaja se v osrednjem delu otoka in se razteza na širokem območju. Trodos je poln gostih borovih in cedrovih gozdov, slapov, rek in razglednih točk, ki ponujajo lepe panoramske poglede. Njegov najvišji vrh je Olympus (1952 m).

Arheološki park Pafos (Kato Paphos Archaeological Park) je ena najpomembnejših zgodovinskih znamenitosti Cipra, ki pokriva območje antičnega mesta Nea Pafos.

kot tudi mošeje, pogosto zelo blizu ena drugi. Potem pa so se od nekod pritepli raznovrstni zdravarji, pokvarjeni politiki, nacionalisti in podpihovalci, ki so začeli ustvarjati razdor. Grški Ciprčani so si želeli priključitve otoka h Grčiji, medtem ko turški Ciprčani tega niso sprejeli. Tako naši kot njihovi so ščuvali ene proti drugim. Zaradi tega so se med skupnostmi začeli širiti strah, sovraštvo in ustrahovanje, kar je mnoge ljudi prisililo, da so se preselili na varnejša območja. Odnosi med ciprskimi Grki in Turki ostajajo danes zapleteni in občutljivi. Kljub več desetletjem prizadevanj za ponovno združitev otoka in izboljšanje odnosov med obema skupnostma, se na koncu tunela le medlo svetlika. Tako Združeni narodi kot Evropska unija vsake toliko spodbudijo eno in drugo stran k trajnejši rešitvi problema razdeljenosti otoka, a očitno stare zamere, užaljenost in frustracije še vedno prevladujejo.

Kljub temu je po dolgem obdobju sovraštva vendarle nastopila nekakšna otoplitev odnosov med ciprskimi Grki in Turki, kar se kaže tudi v odprtju mejnega prehoda Ledra Palace v Nikoziji leta 2003,

prvič po treh desetletjih. Kasneje so odprli še več prehodov in tako prebivalcem omogočili lažje prehajanje med severnim in južnim delom otoka.

Čeprav je med grškim in turškim delom Nikozije še vedno jasno vidna razmejitvena črta, pa nekdanji strogi nadzor z barikadami, bodčo žico in vojaškimi vozili danes le redko opaziš. Prehod na turško stran je relativno preprost. Na meji pokažeš potni list in že se znajdeš med turškimi trgovinami s slaščicami, spominki in obveznim kičem.

In res, če si že v »Turčiji«, bi bilo skoraj greh, da ne bi izkoristil priložnosti in si v stari, tradicionalni kavarni v kamnitem mestnem jedru privoščil pravo turško kavo. Ki jo, zanimivo, v tem delu mesta brez težav naročiš s prav tema besedama. Na grški strani pa bodite previdni, kajti tu je zgodba drugačna. Ko sem nekoč nepazljivo natakarja prosil za turško kavo, me je ta pogledal z mešanico pomilovanja in prezira ter odvrnil: »Kirios (gospod), seveda lahko dobite kavo, vendar pri nas strežemo le grško.«

Svetilnik Pafos, zgrajen leta 1888 pod britansko upravo, je 20 metrov visoka bela kamnita zgradba, ki je nekoč služila kot navigacijska točka za ladje. Danes je simbol pomorske zgodovine in priljubljena turistična atrakcija.

